
Ananda Mandakini

अनन्दमन्दिनी

Document Information

Text title : AnandamandAkinI

File name : AnandamandAkinI.itx

Category : shataka, major_works, madhusUdanasarasvatI

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Madhusudana Sarasvati

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi, PSA Easwaran

Description/comments : A unique devotional poem by an Advaita philosopher

Latest update : January 31, 2015

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

Ananda Mandakini

आनन्दमन्दाकिनी

श्रीमधुसूदनसरस्वतीविरचिता

आनन्दमन्दाकिनी ।

वाग्देवीयतुरास्यपञ्चवदना नित्यं सडस्नानो-

ऽप्युच्यैर्यत्र जडात्मताभुपगताः केऽन्ये वराकाः सुराः ।

मर्त्याः स्वल्पधियः कथं नु कुशलास्तत्राप्यलं प्रज्ञया

डीनः किं करवाणि तां प्रजकुलोत्तंस प्रशंसां तव ॥ १ ॥

नित्यं ब्रह्मसुरेन्द्रशङ्करमुषैर्दत्तोपढाराय ते

विस्वादांस्तुषमिश्रतण्डुलकणान्विप्रः सुदामा ददौ ।

तद्भदेव निरर्थकैः कतिपयै रक्षाक्षरैर्निर्मितां

वागीशप्रभुभस्तुतस्य भवतः कुर्यां स्तुतिं निस्त्रपः ॥ २ ॥

शश्वद्ब्रह्मशिवेन्द्रदेवगुरुवाग्देवीकृष्णीन्द्रादिभिः

स्तुत्यस्यापि डरे ममास्तु रचिता वाणी विनोदाय ते ।

चित्रालङ्कृतिशालिभिः सुललितैर्नित्यं कवीनां स्तवैः

सम्नाजः समुपासितस्य शुक्कगीर्धत्ते प्रभोदं यथा ॥ ३ ॥

चित्राकारकिरीटकोटिविलसद्बौधकात्तिच्छटा-

सङ्घट्टेन विचित्रमम्बरतलं कुर्वन्स्थितं मूर्धनि ।

शुभ्रात्केकिशिभाण्डमण्डनमिदं नीलायलस्थायिनी

स्वर्णाद्रिः शिखरे पुरन्दरधनुर्व्यूहस्य निन्दावडम् ॥ ४ ॥

यत्पादान्तनभांशुचिन्तनवशादज्ञानमन्धं तमो-

ऽप्यन्तं याति मुकुन्द तस्य भवतो ध्वान्तानि किं मूर्धनि ।

ज्ञातं त्वां दयितं समेत्यजलदा ये केशतामाश्रिता-

स्ते भद्राश्चपलागणैः प्राणयजङ्घोधात्किरीटच्छलात् ॥ ५ ॥

त्वय्यक्षुः सवितुः सरोरुडरुच्येः साक्षात्कथं गण्डयो-

र्भाले य प्रजनाय नर्तनपरा ध्वान्तार्भकाः सन्ततम् ।

निर्णीतं मुष्नेत्रपङ्कजवनीमाध्वीकपानान्मुहु-
 र्माद्यन्तो मधुपा भ्रमन्ति परितो वक्त्रालकव्याजतः ॥ ६ ॥

त्वद्भाले निकषोपले विजयते काश्मीरगोरोयना-
 सम्भूतस्तिलकः परीक्षाएविधौ किं लेभरेभोद्गमः ।
 याञ्चत्यं यपला विहाय जलदं किं वा समालम्बते
 किं वा मारकतस्थले समुदितः कन्दर्पवृक्षाङ्कुरः ॥ ७ ॥

त्वद्भूवल्लिमिषेण कार्मुकलतामाकृष्य पुष्पाशुगः
 कृत्वा यम्पककोरकं य तिलकव्याज्जेन भ्राणं हरे ।
 लक्ष्यं कुन्तलनीलकण्ठमतुलश्रीयन्द्रकं विध्यति
 प्रायः शत्रुसमाननाम्न्यपिजने क्रोधो यदूर्जस्विनाम् ॥ ८ ॥

निःशेषप्रमदामनोमनसिजडीडामडामन्दिर-
 प्रीडावजकपाटिकाविघटनप्रौढाकृतिः कुञ्चिका ।
 दुर्मानग्रलिलत्रिलोकमडिलामानच्छिदाकर्तरी
 शङ्कारद्रुममञ्जरी स्फुरति किं गोविन्द ते भूलता ॥ ९ ॥

नो कार्यं श्रुतिवर्त्मलङ्घनमिदं नालीकमुग्धाकृतिः
 पर्यन्ताकलनं विधाय सलजस्वस्थेन भाव्यं सदा ।
 अन्तः कृष्णमुपास्य तद्गुणिमता सम्भावना सर्वतः
 कार्येत्यम्बुजलोयनाक्षियुगलं मानं दधौ ते सताम् ॥ १० ॥

सौन्दर्यामृतदीर्घिडे तव दृशौ पक्ष्मावलिश्चैतयोः
 कूले कामकृषीवलेन रचिता शङ्कारसस्योत्रतिः ।
 दृग्भङ्गीर्निगदन्ति यास्तु विभुधा रत्यम्भसां वीथय-
 स्ताः स्युर्गोपिवधूदृष्टम्बुजवनीदोलायिता यत्नतः ॥ ११ ॥

दूरे भ्रमशिवेन्द्रपूर्वदिविषदृष्टे नमस्कुर्वति
 व्यावल्गाद्भ्रजभालकौघलगुडुत्रुत्यस्तिरीटे उठात् ।
 सावज्ञा मधुमत्तसुन्दरदृशां शोभाद्विषः सालसाः
 दृक्पातास्तव नन्दवंशतिलक स्वान्ते सदा सन्तु मे ॥ १२ ॥

मुक्तेरप्यतिदुर्लभा डिमगिरिप्रस्थन्दिमन्दाकिनी-
 धारातोऽप्यतिशीतलातिमसृष्टा चान्द्रान्भयूभादपि ।
 वाञ्छातोऽप्यतिविस्तृता विषयिणां त्वत्पादचिन्तापर-
 स्वान्तादप्यतिनिर्मला मयि कृपादृष्टिस्तवास्तां हरे ॥ १३ ॥

કલ્યાન્તાગ્નિશિખોત્તરિર્દિતિસુતવ્રાતે પ્રપન્ને જને
 પીયૂષદ્રવસિન્ધુવૃદ્ધિરમરસ્તોમે વિભૂત્યાયતિઃ ।
 સીમા પ્રેમભરસ્ય ગોપનિકરે કન્દર્પકાણ્ડાહતિ-
 બ્રહ્માણ્ડોદરસુન્દરીહૃદિ હરે જીયાદૃશોસ્તે ધૃતિઃ ॥ ૧૪ ॥
 નિર્ભન્ધેન યદીન્દ્રનીલમહસા સમ્પાદિતૌ દર્પણૌ
 તાભ્યાં કિં તુલના કપોલતલયોઃ સમ્ભાવ્યતે વા ન વા ।
 એવં જ્ઞાતુમુપાગતે શ્રુતિપથં નેત્રે ત્રપાકુચ્ચિતે
 શક્તૈઃ દ્વૈધવતી ત્વદીયવદનપ્રાન્તશ્રિયં પશ્યતઃ ॥ ૧૫ ॥
 ત્વાં પાદાઙ્ગદકકુણ્ડાઙ્ગદશિરોલહારહારામ્બરૈઃ
 સમ્પૂજ્ય પ્રદદૌ સુતામથ મણિં રત્નાકરઃ કૌસ્તુભમ્ ।
 આસ્યે તસ્ય સુતઃ સુધાંશુરખિલાં કાન્તિં યદા દત્તવા-
 ન્સ્વાકારં વ્યતરંસ્તદૈવ મકરાઃ કિં કુણ્ડલાન્તસ્તવ ॥ ૧૬ ॥
 લાવણ્યામૃતવાહિની તવ મુખસ્યેયં મનોજ્ઞાકૃતિ-
 સ્તસ્યામદ્ભુતબુદ્ધુઃ સમભવત્તત્રાપિ ફેનોદ્રમઃ ।
 નાસાવંશગતં તમેવ વિશદં મુક્તાફલં યે વિદુ-
 સ્તે માન્યા મધુસૂદન ત્વયિ મનોવૃત્ત્યૈવ ધન્યા યતઃ ॥ ૧૭ ॥
 નેત્રામ્બોજમુખેન્દુભાલતિલકૈર્નિત્યં વિવાદો યતઃ
 સૌન્દર્યાર્થમિતિ પ્રતીત્ય વિધિના સીતા કૃતા નાસિકા ।
 તૂણી વા કુસુમાયુધસ્ય નૃપતેર્યન્મલ્લિકાકોરકઃ
 કાણ્ડસ્તત્ર ચકાસ્તિ મૌક્તિકફલવ્યાજેન નન્દાત્મજ ॥ ૧૮ ॥
 યોડહં તે પદપદ્મજથ્થુતિલવં પ્રાપ્યાભવં પલ્લવઃ
 કલ્પક્ષ્મારુહમસ્તકાભરણાતાં યાતશ્ચ રાધાપતે ।
 તં માં નિન્દતિ બિમ્બવિદ્રુમલતાશ્રીતસ્કરોડયંશ્રુતા-
 વેવં જલ્પિતુમાગતે કિસલયે સ્થાનેડધરો રાગવાન્ ॥ ૧૯ ॥
 દૃગ્ભઙ્ગીઃ સ્ફુરદિન્દ્રનીલનિચયઃ પક્ષ્માણિ કસ્તૂરિકા
 જિહ્વેયં તવ પદ્મરાગનિકરઃ શોણાધરો વિદ્રુમઃ ।
 દન્તાલી ગજમૌક્તિકાનિ મધુજિન્મન્દસ્મિતં ચન્દનં
 પાણ્યસ્થાનમિદં મનોજવણિજો જાને તવાસ્તે મુખમ્ ॥ ૨૦ ॥
 યા રક્તા વદનેન્દુમણ્ડલગતં માધુર્યમુચ્ચૈસ્તરા-

मास्वाद्यैः सरस्वती स्थितवती सत्यं रसज्ञैव सा ।
 यत्सामस्वरमण्डलानि बभूवुः त्वत्कण्ठदेशाद्भक्तिः
 प्रादुर्भूय मुदं श्रुतौ सुकृतिनां यच्छन्ति नन्दात्मज ॥ २१ ॥
 साम्यं त्वद्भट्टनस्य वाञ्छति विधुर्दोषाकरो यद्यपि
 क्षिमोऽप्यम्बुनि पद्मरागशकलो दन्तश्छदं स्पर्धते ।
 दृष्ट्वैवं कुशलः कुशेशयभवः क्लेशाद्यशोदात्मज
 व्यक्तं त्वस्त्रिभुक्तं तथैव विदधे यत्तुल्यता न क्वचित् ॥ २२ ॥
 माधुर्यं न लवं मधूनि धधति द्राक्षा तु साक्षाद्विषं
 पीयूषान्यपि यान्ति निम्बसमतां के दृग्धमण्डलादयः ।
 प्रालेयानि न शीतलानि सरसं नो कोडिलाकूजितं
 गोधुग्वंशवतंस ज्ञातुं जयति त्वद्वाग्विलासोदये ॥ २३ ॥
 वेदाश्चन्द्रमसं वदन्ति भवतः स्वान्तं कथं तद्भृथा-
 कुर्वन्त्यत्र विवादमात्रकुशला गोविन्द नन्दादयः ।
 तस्यैवामृतपङ्किलास्तव मुष्माद्याविर्भवन्तो बहि-
 र्ध्वान्तं यत्तिरयन्ति उन्त किरणा मन्दस्मितव्याजतः ॥ २४ ॥
 यन्नामस्मरणान्पि श्रवणतः प्रक्षीणारागाशया
 यान्ति त्वत्परमं सदाशिवपदं यद्योगिनां दुर्लभम् ।
 तस्याप्याननपङ्कजे तव जयत्युच्चैस्तरां रागिता
 येनाभीरकुलप्रदीप तदलं ताम्बूलमास्तां मुदे ॥ २५ ॥
 पीयूषद्रवसारसारघमधुद्रोणी त्वदीयाधरा-
 स्वादायार्कसुतातटे श्रितवती सद्गंशजता तपः ।
 तत्पुण्यैर्भुर्लीमिषेण रसिका माधुर्यमुच्चैस्तरा-
 मास्थेन्दोरनुभूय गोकुलपते गीतामृतं मुञ्चति ॥ २६ ॥
 साङ्गल्यं श्रुतिसम्पदां त्रिजगतां प्रालेयधाराप्रपा
 पीयूषद्रवमाधुरी परिभवक्लेशाम्बुधेः शोषणाम् ।
 अञ्जानन्दतिरस्कृतिः कुलवधूधैर्याद्विवञ्जतिः
 कंसध्वंसन शंस किं न भवतो वंशीनिनादोदयः ॥ २७ ॥
 धैर्यं धिक्कुरुते त्रपां विचिनुते कौलं यशः प्रोञ्छति
 प्रत्येकं गुरुवर्गगञ्जनशतं विस्मारयत्यञ्जसा ।
 साध्वीनाम निराकरोति भवनं भर्तुर्विधत्ते विषं

किं किं नो विदधाति उन्त सुदृशां वशीनिनादस्तव ॥ २८ ॥

लावण्यैरभिलैस्त्वदास्यमुकुरं निर्माय धाता चिरा-
न्भृष्टिं मारकतं विधाय तदधः कण्ठस्थलव्याजतः ।

ध्यायं ध्यायमशेषवस्तुसुषमाधाराय रेप्पात्रयं

भ्रूते नास्ति बभ्रूव नो न भविता सौन्दर्यमेतादृशम् ॥ २९ ॥

आशानागकरप्रसारिमडसा निःशेषवामभ्रुवा-

माशाभिस्त्रिदशेशनिर्भरशुभैः कंसादिनाशत्रिया ।

प्रेमशा नन्दयशोदयोस्तनुजुषां निःसीमभाज्यैर्दृशां

सौभाज्यैर्प्रजसुभ्रुवां प्रजपते किं ते भुञ्जौ निर्मितौ ॥ ३० ॥

कं यस्मादलमभ्युदेति भवतः सर्वाङ्गमेतादृशं

साम्यं वा भजतां कथं जरुखे सर्वज्ञमध्यस्थतोः ।

मत्तर्कः पुनरत्र गोकुलपते त्रैलोक्यलक्ष्मी यत-

स्त्वत्पाण्योरिति तौ वदन्ति कमले सा यत्तदेकालया ॥ ३१ ॥

अङ्गुल्यस्तव उस्तयोर्भुरुदर प्रायो रसालाङ्कुर-

श्रेणी यत्परितोऽङ्गुलीयकमिषस्निग्धालवालावलिः

किं वा पञ्चशरप्रयत्तपसा पञ्चाशुगाः पञ्चतो-

त्तीर्णाः सद्दलिनः पुनर्भवरुथा पुष्पान्ति नेत्रोत्सवान् ॥ ३२ ॥

भक्तानुग्रहकालरेण भवता कृत्वा नृसिंहाकृतिं

रागान्धस्य पुरा छिरण्यकशिपोर्वक्षस्थली पाटिता ।

तेनाभूत्तव पाणिपङ्कजयुगे रागः स राधापते

गोपीनां कुयकुङ्कुमैर्द्विगुणितो नाद्यापि विश्राम्यति ॥ ३३ ॥

येतौ पञ्चशिरस्त्विषा दशदिशः सम्भावयन्तौ भृशं

द्वैत्यप्राणसमीरसंलतियमौ श्यामौ भुजङ्गोत्तमौ ।

तन्मौलिधुतिशालिनी पुनरियं रत्नावली जृम्भते

यां प्राडुस्तव गोकुलेश नभरश्रेणीं करस्थां जनाः ॥ ३४ ॥

दोर्दण्डयभन्धनानि विदधुर्नन्दोपनन्दोपनन्दोप-

स्तद्ग्रन्थिन्नुटिशङ्क्यातियकिता गोवर्धनोद्धारणे ।

तायेवाप्रतिमप्रभाणि हरितो विद्योतयन्त्यद्भुतं

विद्वांसस्तव कङ्कणाङ्गदतया गोविन्द यज्जानते ॥ ३५ ॥

शृङ्गारद्रुमसारकण्डनवशात्त्रैलोक्यसीमन्तिनी-

कीडामन्दिरमण्डनाय विधिना स्तम्भौ प्रलम्भौ कृतौ ।

तन्मध्ये पुनरिन्द्रनीलमणिभिः सम्पादिता वेदिका

तौ बाहू मधुजिह्वदन्ति भवतो वक्षःस्थलीं तामपि ॥ ३६ ॥

यद्रक्तः कमलाकरं करतलेनालम्बते भास्कर-

स्त्वय्यक्षुर्भुजापाणिपादकमले जातस्ततः शोणिमा ।

तन्मित्रं पुनराकलय्य स धृतः कण्ठे त्वया डौस्तुभ-

व्याज्जेनेति मुकुन्द मादृशि जने तर्कः समुज्जृम्भते ॥ ३७ ॥

आलोक्याभिलवेदशास्त्रजलघेस्तत्त्वं यद्वेकान्ततः

कृत्वा सङ्कुलितं स्वकीयनिलये क्षीराब्धिमध्ये धृतम् ।

सर्वार्थप्रतिभासकं प्रजकुलालङ्कारं तत्कौस्तुभ-

व्याजाद्विस्मृतिशङ्कुयेव भवता कण्ठे कृतं साम्प्रतम् ॥ ३८ ॥

यात्वा विषशुपटं समाश्रितवती नक्षत्रमाला स्फुर-

द्दीप्तिर्योग्यमिदं कथं मुरशिपो नक्तन्दिनं धोतते ।

आं ज्ञातं दयितं तवाननविधुं यान्तीमिमां यामिनी

रोमश्रेणिमिषात्ततो धृतवती ज्ञात्वा सन्मीमियम् ॥ ३९ ॥

यः पाशेन यशोदया नियमितो येनापराधं विना

तस्मिन्नस्ति वलिस्त्रिधा मयि पुरः सोऽयं बलिध्वंसिनः ।

अेवं चिन्तनतत्परः कृशतरस्त्वन्मध्यदेशो भृशं

याशोदये स शोकमुद्गिरति ते रोमावलिव्याजतः ॥ ४० ॥

सृष्ट्यादौ प्रकृतिर्गुणत्रयमयी या स्वीकृताऽऽसीत्त्वया

सेयं सत्त्वमयी सुभाय जगतां ङाराकृतिस्ते भुवि ।

गुञ्जादाममिषाम्मुकुन्दे दधती रागाद्रजोविग्रहं

नाभीसीम्नि तमोमयी पुनरियं रोमावली राजते ॥ ४१ ॥

सौन्दर्याभूतवारिधौ स्मरमडायाःसमारम्भतः

सम्भूता भ्रमिरम्भसां सुललिता जातास्ततो वीचयः ।

तां जाने स्फुरदिन्द्रनीलघटितश्रीसम्पुटार्धद्युतिं

त्वन्नाभीमपि तां वलित्रयमिति श्यामाभिरामाकृते ॥ ४२ ॥

नीलाम्भोरुडवल्लिरुल्लसति ते नाभीसरस्यां ध्रुवं

यश्श्रीवत्समिषाद्विभर्ति कुसुमं नालं च रोमावली ।

यं वा वक्षसि कौस्तुभं बुधजना जानन्ति नन्दात्मज
प्रायः सोऽप्यनुरागं येव भविता त्रैलोक्यवामभ्रुवाम् ॥ ४३ ॥

नीरुपोऽपि धनधुतिर्मुनिमनोमात्रैकपात्रीकृतो-
ऽध्यामीरीगणसङ्गतः सुभ्रुधनोऽध्यानन्दिता बन्धवैः ।
ज्ञानात्माप्यतिभुग्धतामुपगतो वामभ्रुवां विभ्रमै-
रित्थं ते त्रिवलीभिषान्मुरडर त्रय्यस्ति चित्रार्पिता ॥ ४४ ॥

द्रेव्यः पल्लवसम्पदा विदधते सौभाग्यलक्ष्मीं श्रुतौ
स्वच्छन्दं सुमनःकृलानि विबुधा विन्दन्ति ते सेवया ।
वेदेनापि निगद्यते मुरडर त्वं भक्तकल्पद्रुमः
प्रायः कल्पलता ततः श्रितवती त्वां वैजयन्तीछलात् ॥ ४५ ॥

विश्वानन्दकदम्बसम्पदमतिस्निग्धं तमालधुतिं
दृष्ट्वा निर्भरविभ्रमं धनं धृति त्वां सङ्गता विद्युतः ।
त्वद्रूपाभृतसिन्धुसङ्गमवशात्प्राप्याम्बरप्रख्यवं
याञ्चत्यास्त्रिमु नन्दनन्दनं भवत्पीताम्बरत्वं दधुः ॥ ४६ ॥

काञ्ची ते धृतयोगसम्पदभितो जाता विशालाकृति-
र्यावन्ती मधुरा ध्वनिं विदधती पश्चाद्योध्याभवत् ।
मायाद्वारवती शिवाधिवसतिः सा काशिका दृश्यते
तस्मिन् न वदामि माधव यतस्त्वां सा सदा संश्रिता ॥ ४७ ॥

जानीमः सलज्जां त्वदङ्गमिलितामालोक्य पद्मालयां
तत्सङ्गस्थितिभङ्गकातरतमौ कल्पद्रुमैरावतौ ।
आधः पल्लवसम्पदं करपदे बिम्बाधरे थापरः
शुण्डादण्डगुणं तपोरुयुगले येनादधे माधव ॥ ४८ ॥

रम्भास्तम्भयुगं न तद्यदुपरि स्थूलं तथोरुद्धयं
तूणीरौ मकरध्वजस्य सुमनोभोदेन विभ्रो वयम् ।
डा कष्टं मधुकैटभौ स्फुटमदौ डिं कैटभारे ढढा-
न्निष्पिष्टौ शतकोटिकोटिकठिनौ तस्मिन्स्थले कोमले ॥ ४९ ॥

स्तम्भद्वैतमिदं पयोनिधिसुतागोडस्य मन्दाकिनी-
स्यन्तामन्दमरन्दिताङ्घ्रिकमलद्भ्रस्य नालायुगम् ।
त्वज्जङ्घायुगलं विमुक्तिफलशीनिर्माणादण्डद्वयं
सम्पत्तिद्विपसङ्घयन्त्राविधावालानयुगं भजे ॥ ५० ॥

विद्वान् सोऽपि कथं कठोरकमठीपृष्ठेन तुल्यं वद-

त्रीदृक्पाद्युगं कथं नु कमलावक्षोजशैले दधत् ।

धिष्मन्दां वसुधामिदं मधुरिपो गोयारो सञ्चरत्-

पाषाणाङ्कुरकाण्डकादिषु ढहादृष्ट्वा विदीर्षा न यत् ॥ ५१ ॥

यद्ब्रह्मैधमरीयथोऽपि समताव्यावर्तनं विश्वतः

कृत्वा दिग्बलयं भ्रमन्ति मडिता नादैर्मधुस्यन्दिभिः ।

यस्य भ्रमशिवेन्द्रवन्दितपदद्वन्द्वोपरि द्योतते

तत्कृष्णस्य पदाङ्गद्वयमतः किं वर्ण्यतां मादृशैः ॥ ५२ ॥

शेते यत्कमलालया तव पदाम्भोजद्वये संगता

धाता तत्र तनूपधान्युगलं गुल्फच्छलान्निर्ममे ।

किं वा मन्मथकारुणा विरचिते तस्या मुदे कन्दुके

सा यत्कीडति पाणिपङ्कजतले कृत्वा सप्तीभिः सड ॥ ५३ ॥

या रक्ता दशलोकपालमुकुटप्रान्तत्विषः सन्ततं

कल्पक्षमारुढपुष्पसम्भूतरुचस्त्वत्पादमूले बभुः ।

ता दीव्यन्नभराज्यिताङ्गुलितया जानन्ति सत्यं जनाः

स्वस्मिन्नेव सदाधरोण दधते लेपा यद्दूर्ध्वश्रियम् ॥ ५४ ॥

पीयुषधृतिभिम्भमम्भरतले विद्योतमानं पुरः

प्रेक्ष्योत्सुल्लक्ष्णा त्वया मुडुरिदं देहीति यद्भाषितम् ।

तन्मन्ये तव पङ्कजेक्षणा मडस्थित्रं यशोदार्यनं

यत्त्वत्पादसरोजयोर्नभमणिव्याजेन शीतांशवः ॥ ५५ ॥

सत्यं यद्विभुधा वदन्ति पद्योर्द्वन्द्वं तवाम्भोरुडे

गोधूलिच्छलतः स्थितानि परितो ऽसालियेतांस्यलम् ।

पीत्वैतन्मकरन्दबिन्दुमसङ्कृन्दावनीभूपते

मञ्जुरद्वयमञ्जुशिञ्जितमिषाद्यञ्चन्ति यत्पञ्चमम् ॥ ५६ ॥

आकृष्याभिलवस्तुतः प्रथमतो रागं मुनीन्द्रैस्ततः

कृत्वा मानसपङ्कजे तव पदद्वन्द्वं स तस्मिन्धृतैः ।

येनास्मिन्नरविन्दलोचन पुनस्तत्केसराणां धृति-

स्तोमेनापि समञ्चितः समुद्यत्युच्चैस्तरां शोणिमा ॥ ५७ ॥

ऽसास्वामुपनीय मानससरोजन्मप्रदेशेऽनिशं

ક્રીડન્તઃ કમલાલયેન ભવતા સાર્ધં પ્રમોદં દધુઃ ।
 સ ત્વં લોચનલોહિતાધરપદદ્યોતઃ શ્રિતો હંસતાં var લોહિતલોચના
 તત્સમ્પર્કવશાદિતિ વ્રજકુલાલક્ષ્ણર શઙ્ગામહે ॥ ૫૮ ॥

ક્ષુદ્રાત્મા નિતરાં કિમુન્નતતરઃ કાઠિન્યવાન્નિર્ભયં
 કિં યા કેવલકોમલઃ શ્રયતિ ચેલ્કિચ્ચિન્મદીયં પદમ્ ।
 ધન્યઃ સોડયમિતીવ લોકમખિલં સમ્બોધયન્માધવ
 ત્વં ધત્સે પદયોર્યવં ધ્વજવરં દમ્ભોલિમમ્ભોરુહમ્ ॥ ૫૯ ॥

ત્વાં નિત્યં સમુપાસ્ય દાસ્યવિધયા સ્થાસ્યામ ઇત્યાશયા
 બ્રહ્મેન્દ્રાદ્યમરૈસ્ત્વદીયપદયોઃ સ્વીયા ધૃતાઃ સમ્પદઃ ।
 તાસામ્કુશનીરજાશનિલસચ્છત્રધ્વજાધાકૃતિં
 બિભ્રાણા વિજયશ્રિયં ત્રિજગતાં વન્દ્યારવિન્દાલયા ॥ ૬૦ ॥

ત્વત્પાદામ્બુજસઙ્ગમાત્રિજગતાં વન્દ્યારવિન્દાલયા
 સ્થાને સ્થાનગુણાદ્ભવન્તિ હિ જનાઃ પ્રાયઃ પદં સમ્પદામ્ ।
 કિં ત્વેકં શતપત્રલોચન મહચ્ચિત્રં ચદસ્માદધઃ
 પાતા પુણ્યતમા વિમુક્તિનગરીનિઃશ્રેણિકા સ્વર્ધુની ॥ ૬૧ ॥

યત્પાદામ્બુ વિધાય મૂર્ધનિ ચિતાવાસઃ શિવત્વં હઠા-
 ત્રામો ભક્ષિતકાલકુટનિકરો મૃત્યુજયત્વં યથૌ ।
 દિગ્વાસા નૃકપાલમાત્રવિભવશ્ચાવિન્દીશાનતાં
 સ ત્વં નન્દસિ યસ્ય મન્દિરગતો નન્દાય તસ્મૈ નમઃ ॥ ૬૨ ॥

ધૂલીધૂસરિતં મુખં તવ શરત્પૂર્ણેન્દુનિન્દાવહં
 વ્યાલોલાલકકુણ્ડલધૃતિ ચલન્નેત્રશ્રિયા પ્રોલ્લસત્ ।
 ચાલોક્યાર્દ્રવિલોચના સ્મિતમુખી પ્રસ્યન્દમાનસ્તની
 પાણિભ્યામવલમ્બ્ય ચુમ્બિતવતી તાં નન્દજાયાં ભજે ॥ ૬૩ ॥

પીત્વા સ્તન્યવિષ્ણં સહાસુપવનૈઃ સમ્પ્રાતિતે પૂતના-
 દેહે વૈ ભવતા જનાર્દન તૃણાવર્તે ચ નીતે ક્ષયમ્ ।
 રાહુન્મુક્તસુધામયૂખસુષમા યાદૃક્યકોરાલિભિ-
 યાંભિસ્ત્વદ્વદનધૃતિશ્ચલુકિતા તા ગોપકન્યાઃ સ્તુમઃ ॥ ૬૪ ॥

ચદ્ધન્ધસ્ય વિધિત્સયાપિ વિવશઃ કીનાશપાશૈર્દૃઢે
 બદ્ધઃ સાનુગપુત્રબાન્ધવજનો દુર્યોધનોડન્તં ગતઃ ।
 તં ત્વાં યેન નિબધ્ય નન્દદયિતા વૃન્દ્યારકૈર્વન્દિતા

जाताऽऽनन्दमयी मुकुन्द मलते भावाय तस्मै नमः ॥ ६५ ॥

निर्भिन्ने यमलाङ्गुनेऽतिचकितास्तूर्णं गृहान्निर्गताः

पीत्वा दृश्यषडैस्त्वदक्षततनूडुपामृतं निर्वृताः ।

त्वामादाय विधाय नेत्रसलिलैः सिक्तं त्वरामाश्रिता

ये वृन्दावनमागताः कृतधियस्ताङ्गोपवृद्धान्स्तुमः ॥ ६६ ॥

कृत्वा कालियदन्धशूकदमनं त्वय्यास्थिते ताऽऽवं

तस्योत्तब्धसमस्तमस्तकमण्डिस्तोमे समुत्तस्थुषि ।

येनालम्बि विभातभास्करसुरप्राग्भारशोभास्फुर-

द्रत्नाम्भोजयुगधुतिः प्रतिपदं तत्तेऽङ्घ्रियुग्मं भजे ॥ ६७ ॥

उत्सुल्लैः परिपीय कर्णपुटकैर्वशीनिनाद्यामृतं

तस्य घ्राणमुदस्य दत्तकवलं प्रोद्भिन्नरोमाङ्कुरम् ।

निःस्पन्दैर्नयनैरमन्दमधुरैः श्यामं मलस्तावकं

येनोद्गीक्षितमम्बुजेषाण्य भजे तद्रोकदम्भं तव ॥ ६८ ॥

जम्भारेः स्फुरदायुधस्य भवता दम्भाद्रिविद्रावणं

कृत्वा वामभुजेन समदिवसान्योऽसौ धृतः पर्वतः ।

सोऽस्तु स्निग्धतमालसारघटितस्तम्भैकसम्भावित-

प्रासादधुतिनिन्दकः प्रतिपदं भव्याय गोवर्धनः ॥ ६९ ॥

त्वद्भाङ्गुदृत्पर्वतार्पितदृशः प्रेक्ष्य प्रियायाः स्मल-

द्रासःपीनपयोधरक्षितिधरौ द्योस्तम्भकम्पे तव ।

शैले यञ्चलतां गते प्रजपते त्रासाकुले गोकुले

नन्दे मन्दमुपधुतौ जयति ते मन्दाक्षमन्देक्षायाम् ॥ ७० ॥

पौगाण्डं मद्यभाण्डनं बलभिदः किं ते उरे स्तूयते

कौमारं यरितं यतो विजयते व्यामोहं ब्रह्मणः ।

किं स्तव्यं तव यौवनं त्रिपुरजिघ्र्क्षाण्ययुद्धे जितः

सम्मोहं गमितास्त्वया यद्यबला भावेऽपि नेत्रश्रिया ॥ ७१ ॥

पीते द्वावभुताशने निजजनत्राणैकडेतोस्त्वया

निःस्पन्दं पशुपौषपक्षिपशुभिः पेपीयमाने त्वयि ।

प्रेमाद्राण्यतिनिर्मलानि दिविषय्यित्तानि सत्यं मुहु-

स्त्वद्गान्त्रे नु वितीर्यमाणकुसुमव्याजेन भान्ति प्रभो ॥ ७२ ॥

કડ્ડેલ્લિસ્તબકં મુહુઃ કમલિનીકાન્તં પ્રતીચીગતં
 પર્યાલોચ્ય વિલોક્ય ધૂમપટલં ગોધૂલિબુદ્ધ્યાકુલાઃ ।
 ઉચ્ચૈઃ કોકિલકુજિતં ચ મુરલીનાદં વિદિત્વા ગૃહા-
 ત્વાં યા વીક્ષિતુમાગતાઃ પથિ ગવાં ગોપાડ્ગનાસ્તાઃ સ્તુમઃ ॥ ૭૩ ॥

સાયાહ્ને સમુદગ્ચતિ શ્રુતિપથં વંશીનિનાદે હઠા-
 ન્નેપથ્યસ્ય સમાપનેન શપથૈરાલીજનૈઃ પ્રાર્થિતે ।
 પાણિભ્યામવલમ્બ્ય નીવિરશના નિર્ગમ્ય તૂર્ણા બહિ-
 દ્ગૃભ્યાં તે મુખસૌરભં ચુલુકિતં યાભિર્ભજે તા જનીઃ ॥ ૭૪ ॥

યત્રાઘાસુરકેશિઘેનુકબકારિષ્ટપ્રલમ્બાદયઃ
 ક્રોધાગ્રૌ ભવતા હુતા દિતિસુતાઃ સન્તર્પિતા દેવતાઃ ।
 યસ્મિંસ્તે પદપદ્મજ દ્વયરજઃ પન્નોદ્ભવપ્રાર્થિતં
 ભેજુર્ગૌમૃગપક્ષિભૂરુહલતા વૃન્દાવનં તદ્ભજે ॥ ૭૫ ॥

દેવેન્દ્રસ્ય પરાભવં કિમપરં વ્યામોહનં બ્રહ્મણઃ
 સમ્પશ્યન્નપિ વૈભવં વ્રજકુલોત્તંસ પ્રચેતાસ્તવ ।
 નન્દં યત્પિતરં જહાર ભવતઃ સ્થાને જલાત્મન્યદઃ
 સ્થાને તાદૃશિ તે બભૂવ ન મનાક્કોધસ્ય લેશોડપિ તત્ ॥ ૭૬ ॥

મગ્જીરદ્વયકકુણાવલિલસત્કાગ્ચીઘટાશિઞ્જિતે
 વીણાવેણુમૃદ્ગઝર્કરકરોત્તાલે દિશશ્ચુમ્ભતિ ।
 કામં પૂર્ણકલાનિઘૌ વિલસતિ ભ્રશ્યત્પટે સ્વર્વધૂ-
 વૃન્દે વર્ષતિ દૈવતે સુમનસો રાસસ્તવાસ્તાં મુદે ॥ ૭૭ ॥

નૃત્યદ્ભૂનયનોત્પલસ્મિતમુખસ્વિદ્યત્કપોલસ્થલં
 લીલાચગ્ચલકુણ્ડલં ભુજલતાન્દોલકવણ્ડકુણ્ડમ્ ।
 ત્રુટયત્કગ્ચુકબન્ધમુન્નતકુચં તિર્યકિત્રકં પ્રસ્ખલ-
 ત્રીવિ વ્યઞ્જિતશિઞ્જિતં જયતિ તે રાસઃ પ્રિયાભિઃ સહ ॥ ૭૮ ॥

આકુગ્ચદ્દનં કવચિદ્વિલસિતામ્ભોજાસ્યશોમં કવચિ-
 મ્નન્દસ્યન્દિવિલોચલં કવચિદલં દૃક્યાપલં કુત્રચિત્ ।
 કવાપ્યુદ્દામમદાન્ધસિન્ધુરગતં કુત્રાપિ વિદુલ્લતા-
 ચાગ્ચલ્યં સ્મરવર્ધનં વિજયતે લાસ્યં પ્રિયાણાં તવ ॥ ૭૯ ॥

અધ્યાસ્યોરુતલં વપુઃ પુલકિતં સ્વિદ્યત્કપોલસ્થલી
 દોર્વલ્લીમપિ તાવકાંસમિલિતાં કમ્પાકુલાં બિભ્રતિ ।

प्रोद्यत्पूर्णाङ्कलानिधावरुचिरे स्मरे मुहुःसीत्कृते

राधा धन्यतमा दधार वदने ताम्बूलकल्कं तव ॥ ८० ॥

यस्यां तुङ्गततरङ्गसङ्गमवशाद्भीता भुजङ्गभ्रमा-

दालिङ्गति वराङ्गनास्तव जलक्रीडाजुशोऽङ्गं उठात् ।

सा नित्यं दलितेन्द्रनीलनिकरश्रीतस्करा भास्कर-

स्यापत्यं तटिनी शिवं द्रिशतु मे गोपालभूपालज ॥ ८१ ॥

उत्सुल्लाम्बुजमाकलय्य दयितास्मोराननं विभ्रम-

द्भुङ्गश्रेणिमनङ्गभङ्गुरदृशस्तस्याः कटाक्षच्छटाम् ।

शैवालं परिगृह्य कुन्तलधिया द्राक्ष्युम्बनायोद्यत-

स्त्वं यस्यां उसितः प्रियाभिरभितस्तां भानुकन्यां भजे ॥ ८२ ॥

पुष्पं त्वय्यवचिन्वति प्रियतमावृन्देन सार्धं मुदा

वृन्दारण्यमडीरुडस्य निकरे कम्पाकुले निर्भरम् ।

तस्मिन्वर्षति कौतुकेन कुसुमान्युच्यैः पुनर्देवत-

स्तोमेऽपि व्रजभूपते विजयते तैस्तैश्चितं ते वपुः ॥ ८३ ॥

कान्ताकोटिकलाकुलस्य भवतः सन्तोष्य रासे स्मर-

क्षीणां वीक्ष्य निशां निशाकरकरस्तोमे परं मुञ्चति ।

सातङ्गं समुपागतस्य सधनाधान्तं शयाने जने

कीरस्यापि गिरा जयन्ति परितः पर्याकुला दृष्टयः ॥ ८४ ॥

उद्यन्नेव भवानिव व्रजभुवां सर्वापदां संडति-

ध्वान्तस्तोममनुत्तमं तमनयत्कान्तः सरोजम्बनाम् ।

सोल्लासानि सरोरुडाणि नयनानीव त्वदालोकने

लोकानां किल नन्दवंशतिलक स्वापस्य नायं क्षणः ॥ ८५ ॥

मित्रेणोऽतमस्विनीं विनिडतां नाथ त्वया पूतनां

व्याधूतामिव कैरवेष्वपि भवद्विद्वेषिवङ्गधुतिम् ।

आशां पश्य पुरन्दरस्य दयितां रक्ताम्बरालङ्कृतां

सिन्दूरान्वितकुम्भमम्बरमणोर्भिम्बं वडन्तीं पुरः ॥ ८६ ॥

गीतज्ञाः क्वयो नटा बहुकलाशिक्षासु दक्षाः परे

विप्रेन्द्राः कुशापाणयोऽपि भवनद्वारेषु सन्त्युत्सुकाः ।

तत्त्वं मुञ्च्य ददस्व लोचनङ्गलं त्वं देडभाजामिति

प्रातर्वन्दिगिरो जयन्ति भवतः सम्बोधने नित्यशः ॥ ८७ ॥ (विशेषकम्)

भानोर्मण्डलमाविरस्ति पुरतो नाधापि निद्राडतिः

किं ते तात भलानुजेति जननीवाग्वीथिमायामतः ।

अर्धोन्मीलितपाटलाक्षियुगलं पर्यस्तनीलालकं

शृम्भारम्भविशेषशोभि वदनाम्भोजं भजामस्तव ॥ ८८ ॥

मुञ्चन्तं शयनं भवन्तमभितः सङ्गम्यगोपाङ्गना-

स्तैलाभ्यञ्जनमञ्जनादि दधतीः संवीक्ष्य दैव्यश्चिरम् ।

उज्जन्त्यः सुमनोऽम्भराणि सुमनोभावा वरं सङ्गताः

प्रायो गोपवधूत्वलब्धिमनसैवाकाशसाम्यं धधुः ॥ ८९ ॥ var भूयो

प्रातर्भोजनमारथय्य विपिनं प्रस्थातुङामे त्वयि

प्रायो गोपवधूलतासु मिलितः कन्दर्पदावानलः ।

यद्गोधूलिमिषाद्दुष्टेति परितो धूमालिरभ्रंलिङा

तासामश्रुरसाः स्रवन्ति य मुहुर्दन्धयमानेऽन्तरे ॥ ९० ॥

पञ्चास्ये यतुरानने दशशतीनेत्रादिपूर्वे गवा-

मध्वन्यध्वनि लोकपालनिवले भूमिलुठन्मूर्धनि ।

तद्व्याघ्राजिनभूषणादिभिरलं त्रस्ते समस्ते पशौ

गोपाः कोपवशाद्गृहीतलगुडा ढीडीरवाः स्युर्मुष्टे ॥ ९१ ॥

तिग्मांशौ तपति क्वचिज्जलमुयां स्तोमे जलं मुञ्चति

प्रेमार्द्रः प्रतनोति यः स्ववपुषा चित्रातपत्रं तव ।

सोऽयं भास्करकोटिभास्वरमङ्गःसम्भारपाटय्यरः

पारीन्द्रोऽसुरदन्तिनां दिशतु मे भव्यं भुजङ्गान्तकः ॥ ९२ ॥

मध्याह्ने यमुनातटे विटपिनां मूले वयस्यैः समं

दध्यन्नान्युपभुज्य रजयति पुनस्तत्कीडने य त्वयि ।

देवेन्द्रस्त्रिपुरान्तकः कमलभूरन्ये य नाकालयाः

काकाकारजुषो मुहुः क्वलयन्त्युच्छिष्टमिष्टं तव ॥ ९३ ॥

निद्राणो त्वयि शीतले तरुतले तल्पैः दलैः कल्पिते

संवीक्ष्याम्भुजपत्रमन्धमरुता संवाडिते पादयोः ।

रुद्रभ्रममलेन्द्रतर्जनविधौ गोपार्भकाणां कर-

व्याधूतानि जयन्ति भङ्गुरदृशां कान्तिश्च शोषायिता ॥ ९४ ॥

स्कूर्जन्तस्तपसा पुलस्त्यपुलडागस्त्याः सदुर्वाससः

सन्त्युश्चैर्यशसः परेऽपि स परं धन्यो मुनिर्नरिष्टः ।

यस्य त्वद्गुणगानमग्रमनसो व्यापादिते डेशिनि

प्रालेयाद्गिविनिःसृतामरधुनीधारायतेऽस्मावलिः ॥ ८५ ॥

लक्ष्माणि ध्वजवज्रपङ्कजयवच्छत्रोर्ध्वलेभायुता-

न्यालक्ष्याम्भुरुडाक्ष ते यरणयोः क्षोणीतलेऽह्नाय यः ।

ध्यायन्त्युत्पुलकत्युद्यति लुठत्याङ्कति प्रीयते

कोऽन्यो धन्यतमस्ततस्त्रिभुवने स्याद्गान्दिनीनन्दनात् ॥ ८६ ॥

धन्यं तस्य जनुस्तथैव पितरौ धन्यं तदीयं कुलं

धन्या तेन वसुधरा किमधिकं तेनैव धन्यं जगत् ।

यः कंसैकनिदेशवर्त्यपि भवत्पादाम्बुजालोकना-

दङ्करोऽश्रुनिरुद्धकण्ठकुण्डरः प्रेमाब्धिमग्नोऽजनि ॥ ८७ ॥

पर्याप्त्युत्पन्नशेषसम्पिभिः साकं त्वया स्वीकृते

गोपीलोकयनपङ्कजालिनियिते सायं गवामध्वनि ।

श्रुयासुर्दयिताननेषु नितरां साकूतनृत्याकुलाः

कालिन्दीसदृशाः स्मितेन सुरसास्त्वथ्यक्षुषोः कान्तयः ॥ ८८ ॥

यो वाच्यो मनसोऽपि नैव विषयस्त्वं त्वां विधायात्मजं

याभ्यङ्गगस्नपनाशनप्रभृतिभिः संलालयत्यन्वडम् ।

नो दानेन न येजयया न तपसा नो साङ्ग्ययोगादिति-

र्थल्लभ्यं तदवाप गोपदयिता साऽऽस्तां यशोदा मुदे ॥ ८९ ॥

पूर्णा दानपतेर्मनोरथशतैः सार्धं प्रलम्बारिणा

तल्पे निन्दितदुग्धसिन्धुसुषमासारे त्वया स्वीकृते ।

सन्दृष्टोष्ठमुदश्रु मर्दितकरं तथ्येष्टितं शृण्वतः

कंसध्वंसमभीप्सतो जयति ते भ्राता समं मन्त्रिणा ॥ ९० ॥

या संव्याप्य सुवार्णभूधरपदं जाता गिरीशार्चिता

स्वच्छा ऽसकविप्रिया कमलमुद्गाभीर्यमभ्यञ्चति ।

येयं कृष्णपदाब्जभक्तिवसुधापातालमालम्बिता

सा तापं मम सर्वतः प्रशमयत्वानन्दमन्दाकिनी ॥ ९०१ ॥

ये पाण्डित्यकवित्वसूनुधरणीधर्मार्थकामाणिमा-

दीशित्वेन्द्रपदासिमोक्षमथवा वाञ्छन्ति भक्तिं उरौ ।

सम्भूतां मधुसूदनप्रपदतः सन्तो भजन्त्वादरा-

त्ते संसारदवाग्नितापशमनीमानन्दमन्दाकिनीम् ॥ ९०२ ॥

एति श्रीमन्नन्दनन्दनपदद्वन्द्वसमुद्वयत्रययन्द्वयन्द्रिकायय-
दत्तचित्तयकोरश्रीमधुसूदनसरस्वतीविरचितानन्दमन्दाकिनी सम्पूर्णा ॥

Encoded and proofread by Sunder Hattangadi
Proofread by PSA Easwaran

—
Ananda Mandakini

pdf was typeset on March 24, 2024

—
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

